कस्मान् न भवति, कालो भोजनस्य ? [1]वासरूपेण ल्युडपि [2]भवति । उक्तमिदम्, स्त्र्यधिकारात् [3]परत्र वासरूपविधिरनित्यः [4]इति ॥

लिङ् यदि । (१६८/२८२१)

[5]कालादयोऽनुवर्तन्ते । [6]यच्छब्दे उपपदे कालादिषु धातोः लिङ [7]प्रत्ययो भवति । तुमुनोऽपवादः । कालो यद् भुञ्जीत भवान् । समयो यद् भुञ्जीत भवान् । [8]वेला यद् भुञ्जीत भवान् ॥

अर्हे कृत्यतृचश्च । (१६९/२८२२)

अर्हति इति अर्हः, तद्योग्यः । अर्हे कर्तरि वाच्ये गम्यमाने वा धातोः कृत्यतृचः प्रत्यया भवन्ति, चकाराल् लिङ च । भवता खलु कन्या वोढव्या, वाह्या, वहनीया । भवान् खलु कन्याया वोढा । भवान् खलु कन्यां वहेत् । भवान् [9]एतदर्हेत् इति । अथ कस्मादर्हे[10] कृत्यतृचो विधीयन्ते, यावता सामान्येन विहितत्वादर्हेऽपि भविष्यन्ति ? योऽयमिह लिङ [11]विधीयते, तेन बाधा मा भूत् इति । [12]वासरूपविधिश्चानित्यः ॥

आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनिः । (१७०/३३११)

अवश्यंभावः आवश्यकम् । उपाधिरयं, नोपपदम् । अवश्यंभावविशिष्टे आधमर्ण्यविशिष्टे च कर्तरि [13]वाच्ये धातोः णिनिः प्रत्ययो भवति । अवश्यंकारी[14] । मयूरव्यंसकादित्वात् समासः । आधमर्ण्ये खल्वपि – शतं दायी सहस्रं दायी । [15]निष्कं दायी ॥

कृत्याश्च । (१७१/३३१२)

आवश्यकाधमर्ण्ययोः[16] इति वर्तते । कृत्यसञ्ज्ञकाश्च प्रत्यया आवश्यकाधमर्ण्ययोरुपाधिभूतयोः धातोर्भवन्ति । भवता खलु अवश्यं कटः कर्तव्यः, [17]अवश्यं करणीयः, [18]अवश्यं कार्यः, [19]अवश्यं कृत्यः । आधमर्ण्ये–भवता[20]शतं दातव्यम् । सहस्रं [21]देयम् । किमर्थमिदम्, यावता सामान्येन विहिता [22]अस्मिन्नपि विषये भविष्यन्ति ? विशेषविहितेन णिनिना बाध्येरन् । कर्तरि णिनिः, भावकर्मणोः कृत्याः,[23] तत्र कुतो [24]बाधप्रसङ्गः? तत्र केचिदाहुः, भव्यगेयादयः [25]कर्तृवाचिनः कृत्याः, त इहोदाहरणम् इति ॥

---

1. वासरूपयोगेन फ, वासरूपविधिना ह. 2. भविष्यति फ. ह. 3. परेण फ. ह. 4. इति नास्ति ह. 5. वाक्यमिदं नास्ति फ. 6. यच्छब्दसहितेषु कालादिषु उपपदेषु फ. ह. 7. प्रत्ययो नास्ति फ. 8. उदाहरणमिदं नास्ति अ. 9. एव तदर्हति फ. ह. 10. अर्हे नास्ति ब. 11. विहितः फ. 12. वाक्यमिदं नास्ति ब. 13. वाच्ये नास्ति फ. ह. 14. अवश्यंहारी इत्यधिकम् फ. ह. 15. उदाहरणमिदं नास्ति ह. 16. उपाधिभूतयोः इत्यधिकम् फ, इत्येव ह. 17–19. अवश्यं नास्ति फ. ह. 20. निष्कं ब, भवता खलु निष्कः दातव्यः अ. क, शतं दानीयं फ. ह. 21. दातव्यम् फ. ह. 22. कृत्याः ते इत्यधिकम् क. फ. ह. 23. उक्ताः इत्यधिकम् अ. 24. बाधाप्रसङ्गः क. फ. ह. 25. कर्तृवाचकाः अ. क. फ, कर्मवाचकाः ब.